

کلام آغازین

تابستان ۱۴۰۰ را در شرایطی به پایان می‌بریم که مهم‌ترین رخداد سیاسی کشور به تدریج به بار می‌نشیند: پس از سیزدهمین انتخابات ریاست جمهوری در بهار امسال، اعضای هیئت دولت معرفی و آقای دکتر محمدعلی زلفی‌گل به‌عنوان سکандار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد گرفت. با توجه به اینکه ایشان از اعضای هیئت تحریریه فصلنامهٔ رهیافت هستند به نمایندگی از فصلنامه، به ایشان شادباش گفته از خداوند حکیم، تندرستی و توفیق ایشان را در مسیر خدمت به نظام علمی کشور و پیشبرد آن خواهانم.

در عین حال به‌رغم تعیین تکلیف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، هنوز جورجین (پازل) نظام سیاست‌گذاری علم و فناوری کشور کامل نیست و باید همچنان صبر کرد تا سایر نقش‌آفرینان این نظام (معاون علم و فناوری ریاست جمهوری و حتی وزیر آموزش و پرورش) نیز مشخص شوند و پس از آن باید انتظار داشت تا چارچوب سیاست ملی در حوزهٔ آموزش عالی، پژوهش، فناوری و نوآوری مشخص شود. به‌همین دلیل ان‌شاءالله در مجالی دیگر دربارهٔ این موضوع سخن خواهیم گفت.

اما بعد،

در این شماره هفت مقاله در حوزهٔ زیست‌بوم پژوهش و فناوری منتشر شده است:

مقالهٔ اول به مطالعهٔ تطبیقی «وضعیت حکمرانی علم، فناوری و نوآوری» در ایران و کشورهای پرتغال، نروژ، ژاپن و ایران می‌پردازد و در آن سه سناریو شامل: ۱. انفکاک شورای عالی عتف به سه «شورای عالی آموزش عالی»، «شورای عالی علوم و فناوری» و «شورای عالی نوآوری و کارآفرینی»؛ ۲. تقویت وزارت علوم و واگذاری بودجهٔ کل علم و فناوری و نقش هماهنگی بین دستگاهی به آن؛ ۳. ایجاد «سازمان تأمین مالی تخصصی» برای رفع ناهماهنگی در حکمرانی علم و فناوری تدوین شده است.

مقالهٔ دوم به تبیین استعاره‌ای جدید به‌نام «بیوم ملی نوآوری» در برابر «نظام ملی نوآوری» می‌پردازد و توضیح می‌دهد این مفهوم جدید می‌تواند چارچوبی مناسب برای تحلیل فرایند نوآوری در سطح ملی و رفع مشکلات نظریهٔ ملی نوآوری باشد. در مقالهٔ سوم «الزامات سیاستی تقویت ساخت داخل تجهیزات بخش فاوا» تحلیل شده و با بررسی سیاست‌های حمایتی موجود از ساخت داخل؛ ابزارهای سیاستی این حوزهٔ فناورانه را در چهار دسته طرف تقاضا، طرف عرضه، تنظیم‌گری و ارتباطات بین‌المللی ارائه کرده است.

در مقالهٔ چهارم موضوع «تأمین مالی در یکی از بخش‌های فناورانهٔ کشور (صنعت برق)» با تأکید بر تأمین مالی جمعی ارائه شده و در آن الگویی برای راهبری پژوهش در صنعت برق پیشنهاد شده که می‌تواند به‌عنوان جایگزینی برای الگوی عمودی فعلی و برای پیاده‌سازی رویکرد افقی سیاست‌های نوآوری قلمداد شود.

مقالهٔ پنجم به موضوع «تأسیس وزارت انرژی در ایران» می‌پردازد و در آن نگارندگان با بررسی مستندات مرتبط، نقشهٔ راهی برای تأسیس وزارت انرژی از تجمیع وزارتخانه‌های نفت و نیرو ارائه کرده‌اند.

مقالهٔ ششم به موضوع «تأمین و تخصیص منابع مالی در آموزش عالی ایران» پرداخته و در آن از خلال بررسی تطبیقی شیوه‌های تخصیص منابع مالی کشورهای امریکایی، اروپایی، آسیایی و آفریقایی، آموزه‌های تجربی برای آموزش عالی ایران، استخراج و پیشنهاد شده‌اند. شواهد و قرائن پژوهش نیز نشان از اثربخشی و کارایی این شیوه تخصیص منابع مالی با توجه به بحران‌های مالی پیش آمده برای دانشگاه دارد.

سرانجام در مقاله آخر نویسندگان با موضوع «دانشگاه‌ها چگونه می‌توانند با جامعه در تعامل باشند؟» تلاش کرده‌اند رویکردی جدید به بحث جامعه‌مداری دانشگاه بکشایند و اشاره کرده‌اند انتخاب رویکرد تعامل در هر دانشگاه موضوعی پیچیده است که حل این پیچیدگی و به‌دست آوردن تصویری واضح از تعامل دانشگاه با جامعه، منوط به شفاف‌ساختن پنج موضوع ابهام‌برانگیز شامل: قصد از تعامل، درک از تعامل، تاریخ توسعه دانشگاه، ساختار دانشگاه و معنای تعامل از دیدگاه ذی‌نفعان تعامل است.

غلامعلی منتظر

سردبیر